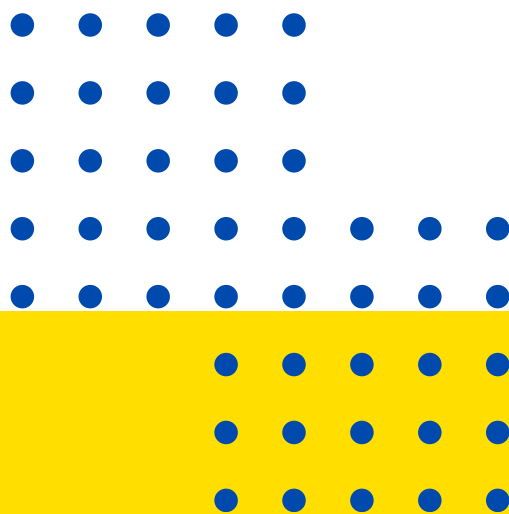

СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

матеріали
VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

**Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти
Український державний університет ім. Михайла Драгоманова
Київський університет ім. Б. Грінченка**

**СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

**SOCIAL-EDUCATIONAL DOMINANTS OF SPECIALIST'S PROFESSIONAL
PREPARATION OF SOCIAL SPHERE AND INCLUSIVE EDUCATION**

**Збірник матеріалів
VII Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

22-23 жовтня 2025 року

**м. Запоріжжя
2025**

**УДК 378.091.12:364-43]:37.043.2-056.2/.3
С 69**

*Рекомендовано ухвалою вченої ради
Факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол № 3 від 29.10.2025 р.)*

Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції : збірник наукових праць ; укладачі Петровська К. В., Попова А. С. 2025. 358 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти», які виявляють та обґрунтовують тенденції підвищення ефективності підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти. Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, пошукачів, викладачів, здобувачів.

The collection consists of materials of Ukrainian scientific-practical Internet-conference «Social-educational dominants of specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education» which defining and explaining trends of increasing of effective specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education. The materials of the collection will be useful for researchers, scientists, graduate students, prospectors, lecturers, students.

Автори несуть персональну відповідальність за достовірність наданих матеріалів та правильність цитування.

**УДК 378.091.12:364-43]:37.043.2-056.2/.3
С 69**

Кафедра соціальної роботи
та інклюзивної освіти,
ФДССО, БДПУ, 2025

Сергій Коваленко,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Бердянський державний педагогічний університету

Алла Мельничук,

асистентка кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти,
Бердянський державний педагогічний університету

КОМПЛЕКСНА СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ПРАКТИЧНІ ОРІЄНТИРИ

Сучасні соціальні процеси в Україні зумовлені тривалими наслідками російської військової агресії, яка спричинила масштабне внутрішнє переміщення населення, соціально-економічну дестабілізацію та глибоку гуманітарну кризу. З лютого 2014 року і до сьогодні мільйони громадян були вимушені покинути свої домівки, що стало безпрецедентним викликом для системи соціального захисту держави. Переміщення у незвичне середовище негативно позначається на фізичному і психологічному стані осіб, призводить до втрати соціальних зв'язків, зниження активності, проблем з адаптацією і загального погіршення якості життя.

У таких умовах важливою стає побудова ефективної системи комплексної соціальної роботи, яка охоплює не лише матеріальну допомогу, а й психологічну підтримку, сприяння інтеграції та відновленню життєстійкості.

Термін «переміщена особа» з'явився у роки Другої світової війни, коли мільйони людей були примусово виселені або вивезені за межі країн проживання за расовими, релігійними чи політичними ознаками. Надалі його зміст розширювався й нині використовується для позначення осіб, вимушених залишити місце проживання внаслідок конфліктів, переслідувань чи катастроф [3].

Відповідно до Керівних принципів УВКБ ООН, внутрішньо переміщена особа – це особа або група осіб, які змушені покинути свої домівки внаслідок збройного конфлікту, насильства, порушення прав людини чи стихійного лиха, але не перетинали державного кордону [2].

Українське законодавство подає близьке визначення. Згідно зі статтею 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», ВПО є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яку змусили залишити місце проживання через воєнний конфлікт, окупацію, насильство чи надзвичайну ситуацію природного або техногенного характеру [4]. Таким чином, внутрішньо переміщені особи – це вимушені переселенці, які залишаються у межах держави, зберігають її громадянство і можуть користуватися її правовим захистом. Це відрізняє їх від біженців, які перетинають міжнародний кордон.

З метою формування цілісної політики у сфері підтримки ВПО Уряд України затвердив Стратегію державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та Операційний план її реалізації (2023-2025). Документи розроблені Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій за підтримки Ради Європи. Стратегія визначає п'ять ключових цілей:

1. Реагування держави на виклики внутрішнього переміщення.
2. Організація безпечної евакуації та гуманітарна підтримка громадян.
3. Адаптація ВПО на новому місці проживання.

4. Інтеграція у приймаючих громадах.

5. Підтримка безпечного повернення до залишеного місця проживання та реінтеграції [5].

Реалізація цих положень потребує узгоджених дій держави, місцевого самоврядування, міжнародних і громадських організацій.

За даними Міжнародної організації з міграції, на кінець червня 2022 року в Україні налічувалося понад 6,27 млн внутрішньо переміщених осіб, що становить 14,2% населення. Найбільше ВПО прийняли західні області (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська) та центральні регіони (Вінницька, Полтавська, Черкаська). Значна кількість переселенців також залишалася у межах Київської та Харківської областей [1].

Тривале переміщення створює для людей комплекс труднощів – від побутових до психологічних. Вони часто залишаються без житла, стабільного доходу, соціальних зв'язків, стикаються з дискримінацією. Психоемоційні наслідки проявляються у вигляді тривожності, агресії, зниження самооцінки, соціальної ізоляції. Особливо вразливими є діти, люди похилого віку, особи з інвалідністю та жінки, що самостійно виховують дітей.

Держава зобов'язана надавати всебічну підтримку ВПО, забезпечувати їх базовими потребами та сприяти їхній інтеграції у нові громади. Надання житла є одним із головних аспектів соціальної підтримки цієї категорії. Внутрішньо переміщені особи мають право на тимчасове житло, яке надається органами місцевого самоврядування. Ця допомога включає як оренду житла, так і надання житлових приміщень у соціальних гуртожитках.

Не менш значущим є доступ до освіти. Держава забезпечує доступ для дітей та молоді з числа ВПО до закладів дошкільної, загально середньої, професійної та вищої освіти. Це досягається шляхом створення спеціальних програм адаптації та інтеграції, що передбачають психологічну підтримку та допомогу у навчанні. Діти з числа ВПО мають право на безкоштовне харчування у навчальних закладах та доступ до позашкільних освітніх програм .

Наступним важливим аспектом соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб є працевлаштування та зайнятість. Наприклад, через квотування робочих місць та стимулювання роботодавців, які приймають на роботу внутрішньо переміщених осіб, держава створює умови для працевлаштування ВПО. Роботодавці можуть отримувати компенсації за витрати на оплату праці та професійне навчання ВПО, що сприяє їх економічній інтеграції та впливає на забезпечення стабільного доходу.

Розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб можливе лише за умови тісної взаємодії державних структур, органів місцевого самоврядування та громадянського суспільства. Важливу роль відіграють міжнародні партнери – ООН, ОБСЄ, Європейський Союз, які надають гуманітарну, правову та фінансову допомогу, а також сприяють удосконаленню законодавчої бази. Така взаємодія сприятливо позначається на впровадженні кращих практик захисту прав внутрішньо переміщених осіб , а такий досвід спільних зусиль свідчить про важливість та ефективність між секторального та міжнародного співробітництва в організації допомоги внутрішньо переміщених осіб, а також підкреслює потребу в подальшій координації дій всіх дотичних суб'єктів до вирішення локальних, національних та глобальних викликів, пов'язаних із переміщенням населення.

Таким чином, соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами є комплексним багатовимірним процесом, що поєднує національні законодавчі, міжнародні та громадські ініціативи. Її ефективність залежить від узгодженості дій держави, місцевих громад і партнерських організацій. Впровадження системного підходу – від надання базових послуг до інтеграції

ВПО у соціальне та економічне життя – сприятиме формуванню стійких громад, відновленню соціальної стабільності та зміцненню національної єдності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Звіт про внутрішнє переміщення в Україні: опитування загального населення, раунд 6, 23 червня 2022 року. URL: <http://surl.li/jfoqng> (дата звернення: 15.10.2024).
2. Кравченко М. Пріоритетні напрями забезпечення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління.* 2016. № 3(82). С. 83–90.
3. Малиха М. До проблеми сутності поняття «внутрішньо переміщені особи» : державна політика та регіональна практика. *Грані.* 2015. № 8. С. 6–11.
4. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 24.03.2024).
5. Про схвалення Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2023-2025 роках: розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2023 р. № 312. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/312-2023#Text> (дата звернення: 09.10.2024).